

REFERENCES

1. Gusserl, E. (2009) "Ideas about pure phenomenology and phenomenological philosophy. First book. Translated from German into Russian by A.V. Mikhailov", *Idei k chistoi fenomenologii i fenomenologicheskoi filosofii. Kniga pervaiia. Pervod s nemetskogo A.V. Mikhailova*. – Moscow : Academic project. – 489 p.
2. Kierkegor, S. (2010) "Fear and tremor. Translated edition", *Strakh i trepet*. – Moscow. – Cultural revolution (Kulturnaia revoliutsia). – 488 p.
3. Losev, A.F. (1990) "Passion to dialectica : literary thoughts of philosopher", *Strast k dialektike: literaturnye razmyshleniia filosofa*. – Moscow : Soviet writer (Sovetskii pisatel). – 320 p.
4. Losev, A.F. (1995) "Form, style, expression", *Forma, stil, vyrazheniie*. – Moscow : Thought (Mysl). – 944 p.
5. Motyleva, T.L. (1990) "Foreign novel nowadays", *Zarubezhnyi roman segodnia*. – Moscow : Soviet writer (Sovetskii pisatel). – 472 p.
6. Palei, M. (2012) "Lunch : novel-riot", *Lanch : roman-bunt*. – Moscow : Eksmo. – 288 p.
7. Palei, M. (2011) "Choir : novel-parable", *Khor : roman-pritcha*. – Moscow : Eksmo. – 352 p.
8. Ortega-&-Gasset, Khose (1991) "Aesthetics. Phylosophy of culture", *Estetica. Filosofiiia kultury*. – Moscow : Art (Iskusstvo). – 588 p.
9. Haidegger, M. (1991) "Talk on the dirt-tracky road : Collection. Translated from German", *Razgovor na prosiolochnoi doroge : Sbornik*. – Moscow : High school (Vyshshaia chkola). – 192 p.

УДК 784. 4: 801

**СПЕЦИФІКА ВІРШУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ПІСЕНЬ
(ЗА ЗБІРКАМИ «ПІСНІ РІДНОГО СЕЛА», УКЛАД. А. ПУТЬ;
«НАРОДНІ ПІСНІ ЖИТОМИРЩИНИ (З КОЛЕКЦІЙ ЗБИРАЧІВ
ФОЛЬКЛОРУ)», УКЛАД. Л. ЄФРЕМОВА)**

Бобровницька Н. В., аспірант

*Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського
НАН України, вул. Михайла Грушевського, 4, м. Київ, Україна*

bobrovnitskaja_n@mail.ru

Стаття присвячена проблемі специфіки функціонування народного віршування в піснях Житомирщини за збірками «Пісні рідного села» та «Народні пісні Житомирщини (з колекцій збирачів фольклору)» відповідно в упорядкуванні А. Пуця та Л. Єфремової. Проаналізовано особливості ритміки, рими, строфіки та фоніки різних жанрів.

Ключові слова: народне віршування, ритмічна структура, віршовий розмір пісні, рима, строфіка, фоніка народного віршування.

**ОСОБЕННОСТИ СТИХОСЛОЖЕНИЯ УКРАИНСКИХ НАРОДНЫХ ПЕСЕН
(ПО СБОРНИКАМ «ПЕСНИ РОДНОЙ ДЕРЕВНИ», СОСТ. А. ПУТЬ,
«НАРОДНЫЕ ПЕСНИ ЖИТОМИРЩИНЫ (ИЗ КОЛЛЕКЦИЙ СОБИРАТЕЛЕЙ
ФОЛЬКЛОРА)», СОСТ. Л. ЕФРЕМОВА)**

Бобровницкая Н. В.

*Институт искусствоведения, фольклористики и этнологии им. М.Ф. Рильского
НАН Украины, ул. Михаила Грушевского, 4, г. Киев, Украина*

bobrovnitskaja_n@mail.ru

Статья посвящена проблеме специфичности функционирования народного стихосложения в песнях Житомирского края по сборникам «Песни родной деревни», составитель А. Пуць, а также «Народные песни Житомирщины», составитель Л. Ефремова. Проанализированы особенности ритмики, рифмы, строфики и фоничности разных жанров.

Ключевые слова: народное стихосложение, ритмическая структура, стиховой размер песни, рифма, строфика, фоника народного стихосложения.

**FEATURES OF VERSIFICATION OF FOLK UKRAINIAN SONGS
(AFTER COLLECTIONS OF «SONG OF NATIVE VILLAGE», IN ARRANGEMENT
BY A. PUT, «FOLK SONGS OF ZHYTOMYR REGION (WITH COLLECTIONS
OF FOLKLORE COLLECTORS)», IN ARRANGEMENT BY L. YEFREMOVA)**

Bobrovitskaya N.V.

*The Institute of Art Studies, Folklore and Ethnology, M.F. Rylskyi National Academy of Sciences
of Ukraine, Mykhailo Hryshchivskyi str., 4, Kyiv, Ukraine*

bobrovnitskaja_n@mail.ru

The research deals with the problem of specific of functioning of folk versification in the songs of Zhytomyrshchyny after collection of «Song of native village» in arrangement A. Putia.

The systematic writing down and study of folklore of Zhytomyrshchyny began in the second half of XIX item. Among the device records and researchers of this edge many writers, philologists, and also people which after the line of the business and professional tastes distant from philology, but liked songs very much. To them the compiler of collection of «Song of native village» belongs Andrii Leontiyovych Put (candidate of biological sciences AN UKRAINE).

At the end of 2012 years large collection saw the world the «Folk songs of Zhytomyrshchyna» (from collections of collectors of folklore) with a preface and in arrangement of doctor of study of art, senior research worker of department of specialist in folk-lore of IMFE, the name after M.T. Rylskyi NAN of Ukraine of Ludmyla Oleksandrivna Yefremova.

Exactly these collections became the object of our research, the purpose of which is to learn the specific lines of versification of the Ukrainian folk songs.

In it is analysed by us calendar-ceremonial, social and every-day life and domestic songs of collections after such parameters: features of rhythmic, rhyme, strofik and fonik. Found out the row of lines of versification, general and excellent for each of genres and all songs on the whole. Each of the analysed genres of folk songs of Zhytomyrshchyny in collections has the distinguishing features in a rhythmic picture, features of rhyme, strofik and fonik.

More frequent all these differences appear exactly in the written in verse size of songs. Even the songs of one genre differ in size. In it to calendar-ceremonial it is possible to select a lyric poetry even the row of songs (christmas carol, schedrivok, kupalskikh) with a general size, in the social and every-day life loop and in domestic songs they differ substantially. It is caused that in first from adopted, stabilizes a ceremony, here hardness to step back from the set scopes of implementation, certain consuetudes and traditions, life of different layers of population, his misfortune, and complications is passed in social and every-day life, that is why it is not always possible to adhere to the size, in fact, arise up spontaneously, and in a lyric poetry about love in general hardness, because here every word is a reflection of fine distinctions of senses, emotions which experience falling in love, here also great number of tender words, exclamations.

Common features of all cycles can be called features rhymes, most often it female or male-female, verb or a combination. In stropz too much in common, most commonly a song with four- or six- strove structure. Various only songs calendar-ritual cycle-dominated two-line strofik structure. Rhymes, mainly specialized or related. Are common and phonological features. Songs of all cycles typical of assonance. Kind and alliteration: milky songs characteristic, for example, replace and love songs «L», «R». Observations on the characteristics of the poetry, folk songs deepens the understanding of the genre, maintenance works, the dynamics of functioning of traditional non-material culture. It is counted on specialists in folk-lore, literary critics and all folk poetry lovers.

Key words: folk versification, rhythmic structure, written in verse size of song, rhyme, strofiks, foniks of folk versification.

Пісня – унікальне джерело пізнання для фольклористів та етнологів, істориків і соціологів, які вивчають складні життєві процеси становлення світогляду народу, його самобутні звичаї і вірування. Кожна нова епоха в історії народу приносила нові пісні, спричинювала появу нових фольклорних жанрів, де відбивалися особливості побуту і суспільні відносини.

Збирання, записування та дослідження особливостей українських народних пісень: їх змісту, тематики, образів, поезики є справою багатьох фольклористів, як сучасників, так і дослідників XIX–XX ст. Досі вийшло у світ багато різноманітних збірок, серед яких і регіональні, що репрезентують фольклор конкретної місцевості.

Житомирщина – цікавий край із погляду збереження архаїчних форм традиційної творчості, зокрема і пісенної.

Систематичне записування і вивчення фольклору Житомирщини розпочалося в другій половині XIX ст. Серед записувачів і дослідників цього краю багато письменників, філологів, а також людей, які за родом своїх занять і професійних уподобань далекі від філології, але залюблені в пісні. До них належить укладач збірки «Пісні рідного села» Андрій Леонтійович Путь (кандидат біологічних наук АН УРСР). Його родина була однією з найспівучіших у селі Райки Бердичівського району, що на Житомирщині.

А. Путь записав кілька сотень народних пісень з мелодіями. До збірки ввійшли тільки ті, що відомі лише в Райках або в найближчих околицях і становлять особливий інтерес і для фольклористів, і для шанувальників народної пісенності взагалі. Матеріали майже повністю охоплюють жанровий спектр українського пісенного фольклору. До збірки ввійшли зразки календарно-обрядового циклу, історичні й козацькі, чумацькі, рекрутські й солдатські, побутові пісні. Подано також жартівливі народні романси, складені на слова відомих і невідомих поетів.

Вступну статтю до збірки «Пісні в записах Андрія Пуця» написав М. Гордійчук, у якій він розповідає про укладача, його працю та записи пісень. Вийшла й невелика нотатка-рецензія Й. Федаса перед статтею «Досліджується... казка» в газеті «Друг читача», де відзначено, що збірка є значним фольклорним здобутком, також перераховано жанри збірки [1, с. 6].

У кінці 2012 р. побачила світ велика збірка «Народні пісні Житомирщини» (з колекцій збирачів фольклору) з передмовою та в упорядкуванні доктора мистецтвознавства, старшого наукового співробітника відділу фольклористики ІМФЕ ім. М.Т. Рильського НАН України Людмили Олександрівни Єфремової.

Ця довгоочікувана праця є продовженням регіональних публікацій. Для Житомирщини – це фундаментальна збірка, адже до цього були лише поодинокі записи, які потрапили до різних збірок народної творчості, виданих у Києві, а також невелика книга «Пісні рідного села».

На збірку Л. Єфремової у Всеукраїнському фольклорно-етнографічному часописі «Народознавство» вийшла рецензія А. Іваницького «Пісні древлянського краю», у якій зауважено, що це дуже масштабна і потрібна праця, коротко охарактеризовано її структуру, принцип укладення та покажчики, які супроводжують збірку [2, с. 14]. Автори рецензій до обох збірок не торкаються питань специфіки віршування пісень.

У вступі та статтях до кожного жанру збірки укладачка подекуди наводить складочислові особливості поетичних строф (віршової ритміки) та строфічної будови. Особлива увага звертається на це в розділах балад, необрядової пісенної лірики, соціально-побутових та історичних пісень. Спостереження ці зроблені лише з огляду на музичні особливості пісень.

Метою нашого дослідження є вивчення специфічних рис віршування українських народних пісень.

Нами проаналізовано календарно-обрядові, соціально-побутові та побутові пісні збірок за такими параметрами: особливості ритміки, рими, строфіки та фоніки. Виявлено ряд рис віршування, спільних та відмінних для кожного з жанрів та всіх пісень загалом.

Календарно-обрядова лірика аналізованих збірок має і ряд спільних для всіх творів особливостей, і відмінні риси. Спільними переважно є особливості строфіки, а саме тип римування – суміжне та дворядкова або чотирирядкова строфічна будова в більшості пісень усіх циклів. Також рима або за її відсутності клаузули переважно жіночі і чоловічі

або жіночо-чоловічі, якщо рима є, то вона найчастіше точна, іменникова, дієслівна або поєднуються обидві. Рідше з'являються дактилічні рими або клаузули. Часто в піснях трапляється і внутрішня рима. Наприклад, у веснянці «Ой травко-муравко» (*курсив наш* – Н. Б.):

– Ой травко-муравко,
Чом же ти не зелена?

Чи коники потоптали?

Чи гусоньки пощипали? [3, с. 7].

А далі ще: жовтими-золотими, личаними-рядняними. Або в колядці «Красная панна сад садила»:

Красная панна сад садила,

Щедрий вечор, святий вечор!

Сад садила, Бога просила:

– Зроди, Боже, вишню й черешню,

Вишню й черешню, білую березу [4, с. 78].

Те ж саме в колядках «Бігла теличка із березничка», «Ой під вербою, під похильною» (вербою – похильною, грає – співає, любила – купила, любила – зробила, любила – навчила, паниче – хлопче), «Ой дядьку, дядьку, на твоєм дворку» (паниченьку – на кониченьку, на дворку – яворко, ходить – водить – носить – просить тощо), «А в полі, в полі, біля дороги» (жала – клала, молодців – білоцерковців) та інших.

У багатьох піснях серед фонологічних особливостей асонанс «а»-«о», рідше «и». Характерні також повтори окремих слів, словосполучень чи й цілих рядків, особливо повторення останнього рядка попередньої строфи в першому рядку наступної. Такі повтори впливають на строфічну будову пісень: з дво- або чотирирядкових вони стають три- або шестирядковими.

Відмінними рисами веснянок, купальських пісень, колядок та щедрівок є їхня ритмічна будова. У веснянках, наведених в обох збірках, переважає шести- або восьмискладник різної будови (3+3), (4+2), (2+4), (4+4), також вони поєднуються. У збірці за редакцією А. Пуця вони змінюються три-, п'яти-, семи- чи дев'ятискладником в окремих рядках. У «Народних піснях Житомирщини» знаходимо веснянки з десяти- або одинадцятискладниками з будовою (5+5)2, (5+6)2.

Веснянка «А ми поле виорем» схожа за типом з «А ми просо сіяли». Ще О. Потебня в першому томі монографії «Пояснення малоросійських та споріднених народних пісень» зазначав, що розмір пісні «А ми просо сіяли» – (4+3+3) [5, с. 45].

Купальські пісні збірки «Пісні рідного села» мають переважно розмір (5+4)2, крім пісні «Ой за гору сонечко сідає» розмір (4+4+3)2, за винятком 1-го і 4-го рядків, в останніх трьох змінюється на (4+4+4). О. Потебня зауважував, що розмір (5+4)2, у якому другий метр може «розтягуватись» до п'яти складів, настільки ж характерний для весняних і літніх дівочих пісень, як розмір (5+5)2 з приспівом – для колядок [5, с. 231]. У збірці «Народні пісні Житомирщини» трапляються також купальські пісні, складені дванадцятискладовим розміром з будовою (6+6)2, як от у пісні «Купайло, Купайло, де ж ти зімувало», а також десятискладовим з будовою (4+6)2 у пісні «Ой кувала зозуленька, кувала».

О. Потебня в другому томі праці «Пояснення малоросійських та споріднених народних пісень» підкреслював, що вірш малоруської колядки, частково й однакової за змістом щедрівки є (5+5) з приспівом [6, с. 1]. У збірці А. Пуця рефрен переважно чотирискладовий, хоча О. Потебня писав, що приспів може починатися з чотирьох-, п'яти- чи трискладової стопи. Він поділяв будову приспіву на три типи. Перший із яких рефрен, що складається з чотирьох складів, наприклад «Ой дай Боже» [6, с. 1], – саме такий зустрічається в обох аналізованих збірках пісень. Проте в збірці «Народні пісні Житомирщини» трапляються й інші рефрени «Святий вечір», що також складається з чотирьох стоп, але є й набагато ширші, наприклад «Ой радуйся, земле, світ новий народився» з варіантом кінця строфи «син Божий народився» тощо. Винятком за будовою у збірці «Пісні рідного села» є лише колядка «Бігла теличка із березничка», розмір (5+5)+4+(4+5)+4+7*4+4+(4+4). Варто зауважити, що в збірці Л. Єфремової вона знаходиться в розділі дитячих пісень.

У збірці А. Пуця тільки одна щедрівка, яка має розмір (4+4). Цим самим розміром складено багато щедрівок, що увійшли до збірки Л. Єфремової, з-поміж них «Щедрик, щедрик, щедрованка», «Прилетіла ластівочка», «Щедрий вечор, добрий вечор».

Соціально-побутові пісні збірки «Пісні рідного села» поділені так: історичні й козацькі, чумацькі, рекрутські й солдатські. У збірці «Народні пісні Житомирщини» цей розділ названо так: «Соціально-побутові та історичні пісні». Усі вони мають і спільні, і відмінні риси. Простежимо їхні особливості.

Історичним і козацьким пісням збірок притаманні такі спільні риси: переважно дворядкова або чотирирядкова строфічна будова, римування суміжне або перехресне в чотирирядкових строфах. Рима переважно жіноча, хоча інколи з'являються чоловіча, дактилічна, жіночо-чоловіча, найчастіше іменниково-дієслівна, не завжди точна (особливо у чотирирядкових строфах). Наприклад, у пісні «Ой з-за лісу, з-за чорного» (*курсив наш – Н. Б.*):

Ой з-за лісу, з-за чорного,

З-за темного гаю.

Ой крикнули козаченьки:

«Втікаймо, Нечая!» [3, с. 26].

Ми виокремили лише точну риму, два ж рядки не римуються між собою. Те ж саме й у піснях «Я сьогодні тут», «По городку ходжу», «Ой чи будеш, дівчинонько», «Тиха вода, тиха вода», «Ой гаю, мій гаю» та ін. Фонологічному рівню властиві асонанси «а»-«о», «и». Властиві численні повтори слів, словосполучень і навіть цілих рядків, а також вживання зменшено-пестливої лексики, що впливає на розмір пісні та частково на її строфічну будову.

Відрізняються пісні розміром, який коливається від п'ятискладника до шістнадцятискладника різної будови. В одній пісні може поєднуватись кілька розмірів, наприклад, шести- та восьмискладник, дванадцяти- і чотирнадцятискладник будови (6+6)+(8+6), чотирнадцяти- і шістнадцятискладник типу (8+6)+(10+6).

Чумацьким, рекрутським та солдатським пісням збірок притаманні такі спільні риси: особливості рими, переважно жіночої, хоча двом останнім жанрам притаманні також дактилічні та чоловічі клаузули. Зовнішня рима найчастіше іменниково-дієслівна та не завжди точна, іноді відсутня взагалі, через що і тип римування точно визначити неможливо. На рівні строфіки найчастіше трапляється чотирирядкова строфа з римуванням типу *абвб*, хоча іноді повтор рядків двічі спричиняє появу трирядкової (замість дворядкової) і, відповідно, тип римування *aaa ббб* і т. д. або ж з чотирирядкової

строфи утворюється шестирядкова. Дуже часто на ритмічну будову пісень, їхній розмір впливає вживання вигуків «гей», «ой» («Ой чумаче, чумаче», «Ой горе тій чайці», «Ой у полі та два явори», «Синє море засинілося», «Ти, береза, суха, не зелена», «Ой у полі, в полі», «Ой поля ж ви, поля», «Ой за двором, за двором»), а в деяких він повторюється в кожній строфі та півстрофі. Наприклад, у пісні «Ой із-за гори» (*курсив наш – Н. Б.*):

Ой із-за гори,
Ох із-за кручі
Та скриплять вози, йдучи,
Гей, та скриплять вози,
Ой, ярма брязчать,
Да вони ремегають [4, с. 564].

Багатьом чумацьким, рекрутським та солдатським пісням, як і історичним, властиве вживання зменшено-пестливої лексики, а також повної нестягненої або неповної стягненої форми прикметників, дієприкметників, займенників, що характерно для народнопоетичної мови. Щодо фонологічного рівня, то більшості пісень названих жанрів властиві асонанси «а»-«о», рідше «и»-«і» та алітерація шиплячих, свистячих, а в рекрутських та солдатських ще й «р».

Відрізняється ритмічна будова пісень. Найчастіше в одній пісні поєднується кілька розмірів. У цих жанрах трапляються розміри від шести-, семи-, восьми-, дев'яти- до тринадцятискладників різної будови, проте найчастіше вжито десяти- та дванадцятискладники, які поєднуються з іншими.

У збірці А. Пуця до побутових зараховано пісні про кохання та жартівливі. Збірка Л. Сфремової має інший поділ: побутові виділені окремим розділом, а жартівливі наводяться разом із танцювальними. Тому є сенс розглядати кожен жанр окремо.

Пісням про кохання збірок притаманні такі спільні риси: кінцева рима переважно жіноча, хоча трапляються чоловічі та жіночі клаузули, дієслівно-іменникова, переважно точна. Фонологічні особливості теж об'єднують спільними ознаками асонансу «а», «о», «е» та алітерації найчастіше шиплячих. На строфічну будову впливає повтор рядків однієї строфи. Найчастіше тут трапляється чотирирядкова або шестирядкова строфа, яка утворюється саме завдяки повторам рядків. Римування переважно перехресне типу *абвб гдед* або *абвбвб і т. д.* («Ой ти, дівчино», «Зозуля кувала», «В кінці греблі шумлять верби», «Ой одну люблю, другу люблю», «Ой вийду я за ворота», «Дівчино моя» та ін.). Хоча є пісні і з суміжним («Попід мостом трава росла», «Їхав козак дорогою», «Ой вийду я на вулицю, гукну») або потрійним римуванням («Чого, соловей, не рано встаєш»), а трапляються й такі, де змінюється кілька типів римування. У пісні «Журба ж мене сушить» тип римування не є чистим, змінюється з перехресного на всеохопне або суміжне.

Є також пісні, у яких через відсутність кінцевої рими тип римування практично визначити неможливо, як от «Зайшло сонце, зайшло ясне»: «Зайшло сонце, зайшло ясне / За сад-виноград... / Цілуйтеся, милуйтеся / Цей останній раз» [3, с. 67], але в пісні є внутрішня рима (*курсив наш – Н. Б.*).

Відмінним є віршовий розмір пісень: від восьми- до п'ятнадцятискладника з різною будовою. Переважно в одній пісні – один розмір, подекуди поєднуються два, але бувають і такі, де розмір відрізняється майже в кожній строфі, напр., у пісні «Ой учора орав» віршовий розмір змінюється, з десяти-, одинадцяти- на дванадцятискладник, або навпаки,

з різною будовою. Для дотримання того чи того розміру найчастіше вживається зменшено-пестлива лексика, а також стягнені чи нестягнені форми прикметників.

Жартівливим пісням Житомирщини в збірках, що розглядаються, властиві такі спільні риси: рими переважно жіночі або жіночо-чоловічі, іменниково-дієслівні, переважно точні. Чотири- або шестирядкова строфічна будова. Римування може бути і перехресним типу *абвб* («Ой зацвіла синя квітка») або *абаб* («Якби я був полтавським соцьким»), і суміжним та навіть суцільним *аааа бббб* («Пішов би я погуляв», «Ой мати, мати, мати», «З очерету качки гнала»). Трапляються також внутрішні рими, як от у пісні «Вітер віє, сонце гріє» (*курсив наш – Н. Б.*): «... Молотити, ні косити, / Жати не нагнеться...» [3, с. 129] або «Ой мамцю моя»: «... Було тоді *вчити-бити*, / Як маленька була! // ... Не старого, не малого, / Козаченька молодого!» [4, с. 620].

Відмінним є віршовий розмір: від восьми- до сімнадцятискладника, на нього впливають подвійні повтори рядків або півстроф. Характерно, що на відміну від ліричних пісень тут практично не вживається зменшено-пестлива лексика та стягнені або нестягнені форми прикметників, дієприкметників тощо.

Кожен із проаналізованих жанрів народних пісень Житомирщини у збірках, укладених А. Путем, Л. Єфремовою, має свої відмінні риси в ритмічному малюнку, особливостях рими, строфіки та фоніки. Найчастіше ці відмінності виявляються саме у віршовому розмірі пісень. Навіть пісні одного жанру відрізняються за розміром. Якщо у календарно-обрядовій ліриці можна виокремити хоча б ряд пісень (колядок, щедрівок, купальських) зі спільним розміром, то в соціально-побутовому циклі та в побутових піснях вони істотно відрізняються. Це спричинено тим, що в перших із названих, стабілізується обряд, тут важко відійти від встановлених рамок виконання, визначених звичаями та традиціями, у соціально-побутових передається життя різних верств населення, його біди та складнощі, тому не завжди можливо дотримуватись розміру, адже вставні слова, вигуки, які відображають емоції, виникають спонтанно, а в ліриці про кохання, у ній кожне слово – відображення тонких відтінків почуттів, емоцій, які переживають закохані, є також багато пестливих слів, вигуків.

Спільними ознаками всіх циклів можна назвати особливості рими, найчастіше вона жіноча або жіночо-чоловіча, іменникова, дієслівна або їх поєднання, не завжди точна. У строфіці теж багато спільного, найчастіше зустрічаються пісні з чотири- чи шестирядковою строфічною будовою. Відмінними є лиш пісні календарно-обрядового циклу, де переважає дворядкова строфічна будова. Римування переважно перехресне типу *абаб* за умови точної рими та *абвб*, якщо кінцева рима неточна, або суміжне *аа бб* тощо. Спільними є й фонологічні риси. Найчастіше пісням усіх циклів притаманні асонанси «а»-«о», рідше «и»-«і» та інші. Своєрідною є й алітерація, характерна для чумацьких пісень, наприклад, шипляча на «ч», «ш», а пісням про кохання «л», «р».

Отже, пісні збірок «Пісні рідного села» та «Народні пісні Житомирщини» хоч і різняться за змістом, мають багато і відмінних, і спільних рис у своїй внутрішній поетичній будові. Спостереження над особливостями віршування народних пісень поглиблює розуміння жанрової специфіки, змісту творів, динаміки функціонування традиційної нематеріальної культури і становить мету подальших досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Пісні рідного села / Упоряд. А. Путь. – К. : Мистецтво. – 1987. – 151 с. / Рец. : Федас Й. Досліджується... казка // Друг читача. – 1987. – 30 лип. – С. 6
2. Іваницький А. Пісні деревлянського краю. Народні пісні Житомирщини (з колекцій збирачів фольклору) / А. Іваницький // Народознавство. – 2012. – № 82. – С. 14.

3. Пісні рідного села / Упоряд. А. Путь. – К. : Мистецтво. – 1987. – 151 с.
4. Народні пісні Житомирщини (з колекцій збирачів фольклору) / Упорядкув. та вступ. стаття Л.О. Єфремової; НАН України, ІМФЕ ім. М.Т. Рильського. – К. : Наук. думка, 2012. – 723 с. : ноти, карти
5. Потебня А.А. Объяснение малорусских и сродных народных песен: Веснянки / А.А. Потебня. – Варшава, 1883. – Т. 1. – 274 с.
6. Потебня А.А. Объяснение малорусских и сродных народных песен: Колядки и щедровки / А.А. Потебня. – Варшава, 1887. – Т. 2. – 810 с.
7. Білоус Н.М. Земля їх наша народила (з фольклорних записів на Житомирщині) / Н.М. Білоус ; за ред. С.О. Пультера // Поліський дивосвіт. Література рідного краю : Житомирщина : Посібник-хрестоматія в 2-х ч., Ч. I : Критичний огляд. – Житомир. – 2000. – С. 30–37.
8. Бурячок А.А., Гурин І.І. Словник українських рим / А.А. Бурячок, І.І. Гурин // Відпов. ред. Е.П. Кирилюк. – К. : Наук. думка. – 1979. – 338 с.
9. Качуровський І. Строфіка / Ігор Качуровський. – К. : Либідь. – 1994. – 272 с.
10. Качуровський І. Фоніка / Ігор Качуровський. – Мюнхен. – 1984. – 208 с.
11. Колесса Ф.М. Ритміка українських народних пісень // Музикознавчі праці. – К. : Наук. думка. – 1970. – 415 с.
12. Словник тропів і стилістичних фігур [Текст] / авт.-уклад. В.Ф. Святовець. – К. : Академія. – 2011. – 172 с.
13. Штокмар М.П. Исследования в области русского народного стихосложения / М.П. Штокмар. – М. : Изд-во Академии наук СССР. Институт мировой литературы им. А.М. Горького, 1952. – 424 с.

REFERENCES

1. Songs of native village (1987), *Pisni ridnoho sela* / Uporiad. A. Put. – Kyiv : Mystetstvo. – 151 p. / Rec. Fedas J., “Doslidzhuetsia... kazka”, *A fairy-tale is probed* // Druh chytacha. – 30 Lyp. – pp. 6.
2. Ivanytskyi, A. (2012) “Songs of derevlyanskyi kraj. Folk songs of Zhytomyrschyny (from collections of zbirachiv of folk-lore)”, *Pisni derevlianskoho kraiu. Narodni pisni Zhytomyrschyny (z koleksii zbyrachiv folkloru)* / Rec. A. Ivanytskyi // Narodoznavstvo. – № 82. – pp. 14.
3. Songs of native village (1987), *Pisni ridnoho sela* / Uporiad. A. Put. – Kyiv : Mystetstvo. – 151 p.
4. Songs of derevlianskyi kraj. Folk songs of Zhytomyrschyny (from collections of zbirachiv of folk-lore) (2012), *Narodni pisni Zhytomyrschyny (z koleksii zbyrachiv folkloru)* / Uporiadkuv. ta vstup. stattia L.O. Yefremovoi; NAN Ukrainy, IMFA im. M.T. Rylskoho. – Kyiv : Naukova dumka, 2012. – 723 p.: noty, karty
5. Potebnia, A.A. (1883) “Explanation of small Rus and related folk songs: Caddis flies”, *Obiasnenie malorusskikh i srodnykh narodnykh pesen: Vesnianki*. – Warshawa. – Vol. 1. – 274 p.
6. Potebnia, A.A. (1887) “Explanation of small Rus and related folk songs: Christmas carol and schedrovki”, *Obiasnenie malorusskikh i srodnykh narodnykh pesen: Koliadki i shedrovki*. – Warshawa. – Vol. 2. – 810 p.
7. Bilous, N.M. (2000) “Our native land gave them (from folk-lore records on Zhytomyrschyna)”, *Zemlia yikh nasha narodyla (z folklornykh zapysiv na Zhytomyrschyni)* // Poliskyi dyvosvit. Literatura ridnoho kraiu: Zhytomyrschyna: Posibnyk-khrestomatia in 2 parts. Part I : Krytychnyi ohliad / za red. kand. ped. nauk S.O. Pultera. – Zhytomyr. – pp. 30–37.
8. Buriachok, A.A., Gurin, I.I. (1979) “Dictionary of the Ukrainian rhymes”, *Slovnnyk ukraïnskykh rym*. – Kyiv : Naukova dumka. – 338 p.
9. Kachurovskii, I. (1994) “Strofick”, *Strofika*. – Kyiv : Lybid. – 272 p.
10. Kachurovskii, I. (1984) “Fonce”, *Fonika*. – Munkhen. – 208 s.